

KOM MIN LILLA, NU VI VILJA RASKT TILL SKOLAN GÅ

En morgon i mitten av augusti 1905 gick jag första gången den nya skolvägen till storskolan i Lunna. Jag hade gått två år varannan dag i småskolan i Tahult för fröknarna Gerda Bratt och Maria Lind. Nu skulle jag börja första klass i "Storskolan".

Vägen gick hemifrån Jörges genom Önnered och Gärdet fram till Salmered, där jag vek av bortåt Östes. Jag gick en stig tvärsöver Östes äng, följde stengårdsgården, sneddade över Borgås, där klockare Svensson bodde, gick över bäcken och fram till skolan. Där samlades barnen från hela Landvetter. Många hade långa vägar att gå, t.ex. Ida på Liera och Signe i Skalmered. De andra barnen, som nu också skulle börja första klass, var Selma på Sanliås, Valborg i Bårekulla, Alexanders Annie, Karl i Håltås, Luffe-Petter, Amirals Beda, Frits i Kajuta, Målles Ernst i Björred, Månse-Målles Jenny, Sage- Adels Hildur, Sage-Oskars Ellen, Mogrens Erik, Hultgrens John i Backa, Dahlgrens Astrid, Spark-Ernst i Backa, Hurtigs Anna, Ernst i Bårhult och John i Gärdet. Kanske har jag glömt någon. Själv kallades jag Jörge-Ida utom av läraren, som kallade mig Ida Elisabet för att skilja mig från Ida på Liera.

Flickorna hade hårt åtstramat hår, som hängde i långa flätor långt ner på ryggen. En rosett prydde flätan längst ner. Vi hade klänningar som gick nedanför knäna. Vi hade hemstickade grå eller svarta strumpor, som hölls uppe av strumpeband som knöts alldeles nedanför knäet. Ibland hade jag vita strumpor. Då var det en äldre flicka som alltid skrattade åt mig. På fötterna hade vi skor eller kängor. Det fanns kängor som kunde användas både på vänster och höger fot. Jag hade ett par sådana en gång. Till skolväska hade jag en liten spånkorg med lock.

Vi gick in och hängde av oss ytterkläderna i tamburen, och så kom läraren när han tyckte att det var tid att börja. Läraren hette Oskar Smedberg och bodde med sin fru och sin pojke Samuel i ena ändan av skolhuset. Till skolan hörde också en lagård och en jordkällare. Läraren hade ko och höns. Ibland matade han hönsen under skoltid, och kunde komma in i skolsalen med hönsfoder på händerna.

Nu skulle det nya läsåret börja, det sista i den skolan. Höstterminen varade från 15 augusti till 1 december, vårterminen från 1 februari till 15 juli. Klass 1 och 2 läste tillsammans varannan dag, och 3 och 4 varannan. Vi gick i skolan också på lördagar.

Vi satt två och två i fasta skolbänkar. Det fanns fyra sådana i bredd i salen. Katedern och svarta tavlan fanns framme vid kortväggen. Det fanns bara fönster på långväggen mot dalen. Varje dag började med morgonbön som läraren läste. Sedan började lektionerna. Vi hade biblisk historia, katekes, naturlära, svensk historia, geografi, räkning, läsning, välskrivning och sång. Vi fick inga skolböcker utan fick köpa dem om vi inte kunde ärvå våra äldre syskons. Jag var yngst hemma och fick ha mina äldre bröders böcker. I katekesen lärde vi oss budorden, artiklarna och böerna samt förklaringar. Allt måste vi kunna utantill. Dessutom fick vi alltid psalmverser att lära utantill. Varje fredag före påsk gick vi allesammans från skolan till kyrkan för att höra passionspredikan. I vår sångbok fanns förutom alla psalmer nationalsångerna, kungssången bland andra. Läraren spelade orgel till sången. Min äldre bror Gustav gjorde ett psalmodikon så att jag kunde lära mig att spela psalmerna hemma. Psalmodikon var en låda med strängar. Man tryckte på strängarna och spelade med en stråke.

I geografi fick vi börja med att lära oss Sverige ordentligt. Vi skulle kunna räkna upp alla städer, floder, berg och sjöar utantill. I de högre klasserna fick vi läsa om Europa och övriga världen. Välskrivning gjordes med bläckpenna med löst stift, som doppades i ett bläckhorn som var nersänkt i ett hål i bänken. Blyertspennor hade vi aldrig. I stället hade vi var sin griffeltavla. På stora svarta tavlan användes krita som sedan suddades ut med hartass. När läraren frågade något fick vi räcka upp två fingrar om vi kunde svara, och sedan resa oss upp och svara.

Läraren var sträng och äga förekom. Pojkarna fick lägga sig framstupa i bänken och fick sedan smaka på "metern", ett 1½ cm tjockt metermått. En gång när det var Luffe-Petters tur gick metern av. En annan pojke sprang hem när läraren hotade med metern. Vi flickor kunde få ett nyp i örat eller ett slag på kinden med en bok. Det fick jag en gång när jag hade kikat på facit genom ett hål i min griffeltavla.

På frukostrasten åt vi vår matsäck som bestod av smörgås och mjölk i en glasflaska. Det hände att jag och mina kamrater doppade smörgåsen i bäcken utanför för att smörgåsen skulle bli litet mjukare. Sedan lekte vi både pojkar och flickor tillsammans. Vi lekte sista och gömme, potade kula och det var Valborg i Bårekulla alltid bäst på. Vi hoppade rep och hage och lekte danslekar. Vi lekte Flickorna de små uti ringen de gå, Bro bro bränna, Sju vackra flickor i en ring och Änkeleken. På vintern var vi ute i snön och lekte och kastade snöboll.

Slöjd förekom inte i den skolan. Vi flickor hade haft slöjd i småskolan, då vi fick sy var sitt förkläde. Gymnastik kunde vi ha någon gång. Då fick vi ställa upp på skolgården och läraren kommanderade: "Tå häv! Armar uppåt sträck! Armar utåt sträck! Armar framåt sträck!" Det var hela gymnastiken.

Min bästa vän i skolan var Selma på Sandlidås. Vi satt alltid jämte varandra och lekte alltid tillsammans på rasterna. Ofta skrev vi verser på kort som vi gav varandra.

Skoldagen slutade vid tretiden. På vintern var det ofta mörkt innan jag var hemma. Då var jag ofta mörkrädd när jag gick sista biten från Önnered över

Landvetters Hembygdsförening

kullen hem, "överklevet" kallades det. Vi hade mycket hemläxor, mycket som skulle läras utantill. Det var inte så roligt att läsa läxor på söndagarna. Jag tog ofta läxboken och klättrade upp i en stor oxel utanför huset hemma och satt där och läste.

Så slutade skolan 15 juli och det blev examen då anhöriga fick komma och lyssna. Flickorna hade ofta nya klänningar då. Vi kunde ha blå cheviotklänning med veckat liv och långa ärmar eller en rutig bomullsklänning med ett krus nertill. Läraren delade ut betygen. Det bästa fick Signe i Skalmered, hon hade Berömlig i de flesta ämnena.

Så var mitt första skolår i Storskolan i Lunna slut. Skolan som varit i bruk sedan 1855 lades ner och samma höst, 1906, invigdes den nya folkskolan i Landvetter.

Min mor, Ida Tordell, född 16 mars 1896, har berättat detta för mig i mars 1985.

Doris Ljungberg
21 maj 1985

Landvetters Hembygdsförening

Namnförklaringar.

Ida på Liera	Ida Ekedahl
Signe i Skalmared	Signe Andreasson
Selma på Sanliås	Selma Johansson, numera bosatt i Mölnlycke
Valborg i Bårekulla	Valborg Bengtsson, senare gift med Albert Gustavsson, Salmered
Alexanders Annie	Annie Andersson, senare Augustsson, Tahult
Karl i Håltås	Karl Adolfsson, nu boende på Bygården
Luffe-Petter	Knut Per Konstantin Johansson, Gökskulla Hult
Amirals Beda	Beda Holters
Frits i Kajutan	Frits Johansson
Milles Ernst i Björred	Ernst Andreasson
Månse-Målles Jenny	Jenny Andersson, gift Jenny Larsson i Gärdet
Sage-Adels Hildur	Hildur Nilsson i Skällared
Sage-Oskars Ellen	Ellen Olsson, Snåkered, senare bosatt i Norge
Mogrens Erik	senare bosatt i Amerika
Spark-Ernst i Backa	Ernst Andersson
Hurtigs Anna	Anna Andersson, gift Pettersson, Sprängbäckelid
Ernst i Bårhult	Ernst Johansson
John i Gärdet	John Larsson
Jörge-Ida	Ida Elisabet Johansson, gift Tordell, nu boende på Rådahemmet, Mölnlycke

Jörge-Ida och Selma på Sandlidås 16 mars 1986

AVGÅNGSBETYG

från folkskolan vid Landvetters by i Landvetters
skoldistrikt av Sjöströms Bohus län.

Sida Elisabet Svensson,
född den 16 mars 1876, har genomgått nedanstående lärokurser och vid denna
dag anställd prövning jämlikt § 47 av folkskolestadgan erhållit följande vitsord:

Läroämnen.	Vitsord.
Kristendomskunskap: Biblisk historia	Med nöje godkänd
„ Katekes	Med nöje godkänd
Modersmålet: Innanläsning	Med beröm godkänd
„ Språklära	Med nöje godkänd
„ Rätt- och uppsatsskrivning	Med beröm godkänd
Välskrivning	Med beröm godkänd
Räkning	Med beröm godkänd
Geometri	
Geografi	Med beröm godkänd
Historia	Med beröm godkänd
Naturkunnighet	Med beröm godkänd
Teckning	
Sång	Med beröm godkänd
Gymnastik	Godkänd
Trädgårdsskötsel	
Stöjd	
Huslig ekonomi	

samt har under sin skoltid ådagalagt Mycket god flit och Mycket god uppförande.
Landvetter den 15 juni 1904.

Å skolrådets vägnar:

M. Kindberg
Skolrådets ordförande

V. Lundberg
Lärare

Betygsgracerna äro:

för kunskaper och färdigheter:	för flit och uppförande:
Berömlig = 3	Mycket god(tt) = 3
Med utmärkt beröm godkänd = 2½	God(t) = 2
Med beröm godkänd = 2	Mindre god(tt) = 1
Med nöje godkänd = 1½	Dålig(t) = 0
Godkänd = 1	
Icke fullt godkänd = ½	
Underkänd = 0	